

De strijd om gelijkheid

Van slaaf tot Griekse God!

Onze (kunst)geschiedenis is voorzien van racisme. Door de eeuwen heen werden zwarte mensen afgebeeld als dienaren of slaven; ze werden geassocieerd met slavernij, armoede en domheid. Al decennialang is er een strijd gaande om gelijkheid. Sommige kunstenaars willen de zwarte mens een gelijkwaardige plek geven. Zo ook Kehinde Wiley, de kunstenaar die zwarte mensen afbeeldt als Griekse Goden.

Door Rebecca Slee

Wie had dat ooit gedacht?! Zwarte mannen en vrouwen afgebeeld als onsterfelijke Griekse Goden, machtige militaire leiders of invloedrijke adellijke figuren. Het is het handelsmerk van de afro-Amerikaanse kunstenaar Kehinde Wiley (1977). Deze kunstenaar schildert statige, invloedrijke figuren, maar zijn modellen hebben geen blanke, maar een zwarte huidskleur. Wiley verandert overigens niet alleen de huidskleur van zijn personages, ook speelt hij met 'maatschappelijke verschillen'. De zwarte mannen en vrouwen die hij portretteert, komen veelal niet uit de 'upper class', maar wonen in de hoofdstedelijke achterstandswijken.

Kehinde Wiley Untitled Down (with bullet), 2011.
Oil on paper 24" x 54"

Kehinde Wiley vindt zijn modellen in zijn woonplaats New York, gewoon op straat! Wiley wil bewerkstelligen dat de samenleving anders naar zwarte mensen gaat kijken. Zijn schilderijen zijn vernieuwend, maar vrijwel iedereen zal de oorspronkelijke beelden/composities waarin blanken de hoofdrol speelden herkennen. Ook zwarte mensen hebben al eeuwenlang een plek in de westerse kunstgeschiedenis, maar zij hadden vrijwel altijd een stereotype ondergeschikte of negatieve rol. Als bediende, exotische attractie, slaaf of zelfs als duivel!

De emancipatie van zwarte Amerikanen kwam in de Verenigde Staten pas in de jaren zestig van de vorige eeuw op gang. Vooral in het Zuiden van de Verenigde Staten was de apartheid een gegeven, een manier waarop blanken en zwarten naast elkaar leefden – niet mét elkaar. Ze reisden in aparte treincoupés, hadden hun eigen scholen, cafés, restaurants en toiletten. De strijd om gelijke rechten, aanvankelijk vreedzaam ingeluid door Martin Luther King (1929-1968) en later agressiever voortgezet door Malcolm X (1925-1965) duurt nog steeds voort.

Want het lijkt erop dat zwarte Amerikanen nog steeds niet dezelfde rechten hebben als hun blanke landgenoten. In 2015 werden er in de Verenigde Staten 346 Afro-Amerikanen gedood door de politie. Honderd slachtoffers bleken later ongewapend te zijn. Het zwartwit-denken blijft overigens niet beperkt tot Amerika. Het gaat er in Europa minder gewelddadig aan toe, maar ook hier zijn spanningen tussen blanke en zwarte bewoners; denk alleen maar aan de Zwarte Pieten-discussie en de bedreigingen aan het adres van politica Sylvia Simons.

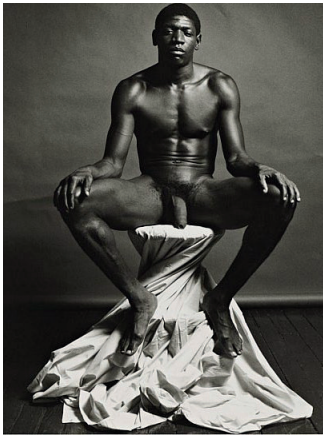
Kunstenaars als Kehinde Wiley vechten voor erkenning en gelijkheid. Wiley portretteert zwarte mensen op een kleurrijke, krachtige manier. Hij heeft meerdere series gemaakt (eerst vooral met mannelijke hoofdpersonen, later ook met vrouwelijke modellen), maar hij werkt altijd volgens hetzelfde concept.

Wel maakt hij gebruik van verschillende media. Hij schildert vooral, maar gebruikt ook fotografie en lichtinstallaties. Volgens The New York Times is zijn werk uniek. Dat zijn modellen hedendaagse hip-hop outfits dragen, maar tegelijkertijd 'historische goddelijke poses' aannemen, zorgt voor een vervreemdend effect. Bovendien zijn de werken, met afmetingen van twee bij twee meter, levensecht en indrukwekkend. Meer onderscheid tussen de verschillende

Kehinde Wiley Down (2008).

series zou zijn werk misschien nóg spannender maken. Wiley is overigens niet de enige kunstenaar die met zwarte modellen werkt. Maar niet allemaal willen ze een statement maken. Zo was daar (de homoseksuele) fotograaf Robert Mapplethorpe (1946-1989), die zwarte mannen neerzette als sekssymbolen. Zijn foto's waren zo omstreden dat zijn tentoonstellingen tot aan het eind van de twintigste eeuw werden geboycot, gecensureerd of zelfs gesloten. Mapplethorpe werd op een gegeven moment zelfs beschuldigd van racisme vanwege zijn voorliefde voor zwarte lichamen.

Robert Mapplethorpe

Viviane Sassen Free Fall (2014)

Brett Bailey The Human Zoo (2014)

Ook de Nederlandse fotograaf Viviane Sassen (1972) heeft een voorliefde voor zwarte lichamen. Maar Sassen gebruikt haar zwarte modellen uitsluitend om mooie grafische beelden te creëren. Kerry James Marshall (1955) en Keith Haring (1958-1990) gingen daarentegen wél de strijd aan tegen apartheid, racisme, en discriminatie. Ieder doet het op z'n eigen wijze. Zo weet de Zuid-Afrikaanse kunstenaar Brett Bailey met zijn exposities ronduit te choqueren. Bailey zet zwarte mensen in kooien zoals vroeger écht gebeurde, als dieren in een dierentuin. Hij confronteert zijn publiek met een racistisch verleden.

Persoonlijk vind ik het werk van Kehinde Wiley geweldig, vooral door het vervreemdende effect wat van zijn schilderijen uitgaat. De zwarte medemens die de plaats inneemt van onze klassieke westerse helden. Kehinde Wiley gebruikt niet alleen zwarte modellen, hij weet van hun huidskleur ook hun kracht te maken. Door zijn werk gaat de toeschouwer nadenken over de Westerse kunstgeschiedenis en de rol van zwarte mensen in onze samenleving. En als Kunst leidt tot een maatschappelijke discussie dan mag de kunstenaar zich gelukkig prijzen.

Kehinde Wiley 'Ice T' (2005)

